

स्वाध्याय प्रबोध- ११ करंटपरीक्षानिरूपण, करंटलक्षण, सदेवलक्षणनिरूपण

योगेश कुलकर्णी E-18/EMS-03
yogeshkulkarni@yahoo.com

प्रश्न १ : ओव्या लिहा

१. फडणीसीचे लक्षण

ऐका फडणीसीचे लक्षण। विरंग जाऊ नेदी क्षण। समस्तांचे अंतःकरण। सांभाळीत जावे॥ (१८-५-१०)
सभानेत्याचे लक्षण हेच की तो कोठलाही क्षण वाया घालवत नाही. सभेमध्ये सर्वांची मने-मर्जी राखतो.

२. असत्य म्हणजे पाप

असत्य म्हणजे तेची पाप। सत्य जाणावे स्वरूप। दोर्घीमध्ये साक्षेप। कोणाचा करावा॥ (१८-५-२६)
खोटे बोलणे हे पाप आहे. सत्य हे आत्मस्वरूप आहे. यातून कोणाची निवड (अर्थात सत्याची) ते आपण ठरवावे.

३. पापामुळे दारिद्र्य

पापाकरिता दारिद्र्य प्राप्त। दारिद्र्ये होये पापसंचित। ऐसेंची होत जात। क्षणाक्षणा॥ (१९-३-२)
दारिद्र्य हे (नशिबाचे फळ नसून) आपल्या पापाचे आहे. दारिद्र्याने पाप वाढतच जाते.

४. बहुतांची अंतरे राखली म्हणजे भाग्य येते

राखावी बहुतांची अंतरे। भाग्य येते तदनंतरे। ऐसी हे विवेकाची उत्तरे। ऐकणार नाही॥ (१९-३-१८)
अनेक लोकांची मर्जी राखली तर भाग्य प्राप्ती होते. करंटी लोक अशी विवेकाची वचने ऐकत सुद्धा नाहीत.

प्रश्न २ : टिपणे

१. आळसामुळे कोणती हानी होते

आळसे शरीर पाळिले। परंतु पोटेवीण गेले। सुडके मिळेनासे झाले। पांघराया॥ (१९-३-११)
आळसाने माणूस निष्क्रिय होवून जातो. कष्ट न केल्याने अन्नाची पण मारामार होते. नेसायला कापडाचा तुकडाही नाही अशी अवस्था होते.

२. दुश्चित आळसाची रोकडी प्रचीती कोठली

आळसे शरीर पाळी। अखंड कुंसी कांडोळी। निद्रेचे पाडी सुकाळी। आपणासी॥ (१९-३-१२)
आळसी असल्याने सतत झोपा काढतो. कुशी खाजवीत बसतो. निष्क्रिय राहतो. त्याला कोठेही मान मिळत नाही.

३. अवघेची सुखी असावे। ऐसी वासना

दुसऱ्याच्या दुःखे दुखवे। दुसऱ्याच्या सुखे सूखावे। अवघेची सुखी असावे। ऐसी वासना॥ (१९-४-२३)
चांगल्या माणसाचे लक्षण हेच की तो दुसऱ्याच्या दुःखाने दुःखी होतो, सुखाने सुखी. सर्वजण सुखी असावेत असे त्याला मनोमन वाटते. 'जो जे वांच्छील तो ते लाहो। प्राणीजात॥' हे ज्ञानेश्वरांचे वचन हेच सुचवते.

प्रश्न ३ : सदेवाची १० लक्षणे

१. गोड बोलणे
२. सर्वांना रुचेल असे वागणे
३. नम्रपणा
४. वासना न ठेवणे
५. आत्मज्ञानाची ओढ

स्वाध्याय प्रबोध- ११ करंटपरीक्षानिरूपण, करंटलक्षण, सदेवलक्षणनिरूपण

योगेश कुलकर्णी E-18/EMS-03
yogeshkulkarni@yahoo.com

6. क्षमाशील
7. सुंदर अक्षर
8. भरभर पण शुद्ध वाचन
9. अर्थपूर्ण संभाषण
10. चौदा विद्या, चौषष्ठ कला पारंगत

प्रश्न ४: प्रत्ययाचे महत्व

जीवन अतिशय वेगवान झाल्याने, सर्व गोष्टी झटपट करण्याकडे कल असतो. वाचन भरभर, अभ्यास भरभर. पण समजले आहे की नाही हे लक्षातच घेतले जात नाही. एखादा विषय नुसता वाचून नाही तर त्याचा अनुभव घेतल्याने प्रभुत्व येते. प्रचीती-प्रत्यय घेतल्यानेच विषय चांगला समजतो. समर्थानी उपमा दिली आहे की मापाने कितीही धन्य मोजले तरी शेवटी ते रिकामेच. म्हणजे कितीही वाचले तरी आत शिरले नसेल तर पालथ्या घड्यावर पाणी.

प्रश्न ५: अध्यात्मिक ग्रंथाची केवळ पारायणे करणे अयोग्य

अध्यात्मातील अनेक जण आपण या ग्रंथांची इतकी पारायणे केली अश्या बढाया मारतात. ग्रंथ समजला आहे का हे न पाहता आकडेवारीतच धन्यता मारतात. समर्थांच्या मते, ग्रंथ समजणे सर्वात महत्वाचे आहे. सावकाश, समजावून घेवून विषय अभ्यासावा.